

גבולות היחידה: פרק כ"ב פסוקים א'-י"ט / כ'-כ"ד

נושא היחידה: עקדת יצחק

כתבה: יעל דאר

מספר שיעורים: 2

כללי: את סיפור עקדת יצחק נלמד בשני שיעורים. במסמך שלפניכם, יהיה מהלך הוראה ארוך מהרגיל. מומלץ לתכנן שיעור כפול על מנת ללמד את הפרק, משום שקשה להפסיקו באמצע. אחת השאלות המרכזיות בלימוד הפרק הנכבד הזה היא: איך הקב"ה ציווה על אברהם לעקוד את בנו? האם באמת רצה ה' שאברהם יקריב את בנו? בבואנו ללמד את הפרק הזה, צריכים אנו שתהיה לנו תשובה מן המוכן.

רש"י, לפסוק ב', ד"ה והעלהו: "לא אמר לו 'שחטה' לפי שלא היה חפץ הקב"ה לשחטו, אלא להעלהו להר לעשותו עולה, ומשהעלהו – אמר לו 'הורידהו'". באמת אין הקב"ה חפץ בקרבנות אדם. התורה מזהירה על כך בחומש דברים, וכן בנביאים. יש לדייק במילות הפסוק: "והעלהו שם לעולה" – אך לא נאמר "ושחטהו".

הניסיון גדול, מכיוון שגם אברהם, וגם אנו – הקוראים – מבינים את המילים "והעלהו שם לעולה" – כהקרבה. כשמעלים עולות לה', שוחטים ומקריבים על גבי המזבח. רק לאחר שמתברר כי אברהם באמת מוכן לעשות הכול – מתוך ביטחון בה' שיציל אותו גם מעצמו – מעלה עליו הכתוב שעמד בניסיון, והוא 'ירא אלוקים'.

המוקד העיקרי בפרק הוא הנכונות של אברהם לעשות את דבר ה' גם במקרה קיצון כמו הדרישה להעלות את בנו לעולה. במהלך השיעור, נחפש את הביטויים הממחישים עניין זה.

פתיחה:

נאמר: היום נלמד סיפור שכולכם מכירים, אבל הפעם נלמד אותו מהתורה. נקרא את הפסוקים ונראה מה בדיוק כתוב בהם. המשימה שלכם היא לתת כותרת לסיפור שלפנינו. במהלך השיעור תחשבו על זה, ובסוף השיעור ניתן את הכותרת.

נכתוב בראש הלוח: **פרק כ"ב פסוקים א'-י"ט** _____ (בסוף השיעור נכתוב: עקדת יצחק, לאחר שנשמע את הצעות הילדים.)

לימוד הפסוקים:

נקרא את פסוקים א'-ב'. הקריאה תהיה דרמטית ומציגה, בשילוב דברי רש"י לפסוק ב'. המורה יציג את ה' ואת אברהם, כשהוא עובר ממקום למקום משני צדי הכיתה. בכל צד – הוא יציג דמות אחרת. את דברי ה' קריין יגיד מהאמצע.

ה' – אברהם, אברהם

אברהם - הנני

ה' – קח נא את בנך

אברהם – יש לי שני בנים

ה' – את יחידך

אברהם – זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו. כל אחד מבניי הוא הבן היחיד של אמו. ישמעאל הוא הבן היחיד של הגר, ויצחק הוא הבן היחיד של שרה.

ה' – אשר אהבת

אברהם – את שניהם אני אוהב.

ה' – את יצחק! (בקול דרמטי ופסקני)

אברהם – הא... (בבהלה) ומה לעשות בו?

ה' – ולך לך אל ארץ המוריה. והעלהו שם לעולה (אברהם מציג: מה! אוי ואבוי!) על אחד ההרים אשר אומר אליך!¹

נשאל: מה דעתכם? האם אברהם מסכים לעשות את מה שה' אמר לו? ננסה לכוון את הדיון לכך שהוא אוהב את בנו. ומה פתאום להעלותו לעולה? הרי אסור?

נעין בשני פסוקים שכבר למדנו. (המורה יכתוב את המקור על הלוח. הילדים יעינו ויחפשו את הפסוקים. הם יקראו את הפסוקים שמצאו, והמורה יכתוב על הלוח את חלקי הפסוק שלהלן.)²

• פרק י"ב פסוקים א'-ב': "ואעשך לגוי גדול"...

• פרק כ"א, פסוק י"ב: "כי ביצחק יקרא לך זרע"

נשאל: איזו בעיה יש כאן? הפסוקים האלה לא מסתדרים עם ההבטחה של ה', שיהיה לאברהם זרע גדול, עם שלם, שייולד מיצחק. אם יצחק יוקרב על גבי המזבח, ממי ייולד העם הזה?
נשאל: אם אתם הייתם במקומו של אברהם, מה הייתם עושים עכשיו? או - איך הייתם ממשיכים את ההצגה? (בדברי אברהם). נכון את הדיון לעיסוק בקושי הגדול של אברהם. הוא אוהב את בנו, ולא יוכל להעלותו לעולה. חוץ מזה, ה' הבטיח לו זרע גדול מהבן הזה. ובכלל – כל זה נראה כמו רצח. למעשה, קשה מאוד לענות על שאלה זו, ואנו מצפים מתלמידינו שיאמרו שאינם יכולים לבצע את המעשה הזה. ובכך נגדיל את דמותו של אברהם – שהיה מוכן אפילו להקריב את בנו, אף שזה מנוגד לטבע האנושי.

נחזור לפסוק א': "אחר הדברים האלה והאלוקים ניסה את אברהם".

נשאל: מי יודע שכל הבקשה הזו מאברהם היא ניסיון? (הקב"ה, ואנחנו – הלומדים) ומי לא יודע שמדובר בניסיון? (אברהם)

¹ ניתן לציין ולהזכיר שגם בניסיון הראשון של אברהם מופיע ביטוי דומה: "אל הארץ אשר אראך". יש כאן ביטוי לאמונה גדולה וחזקה של אברהם.

¹ מיומנות מס' 3: ביסוס התוכן בפסוקים וציון מקורות. יש כאן הזדמנות לטפל במיומנות זו.

נשאל: אימא ביקשה מכם לסדר את החדר. אתם מסכימים, כי צריך לכבד הורים, וגם החדר באמת מבולגן. אבל אתם בדיוק באמצע משהו אחר. וגם אחר כך – טוב, זה לא מה שאתם הכי אוהבים לעשות. איך תבואו לסדר את החדר? (להציג: דילוגים והתלהבות. ישש! אני אוסף את המשחקים מהשטיח. נפלא – אני אוסף בגדים לכביסה וכד'. או – הליכה איטית, בלי כוח, רטינות.) רוב הילדים יסכימו שהם יעשו את זה כמי שכפאם השד.

נקרא את פסוק ג' ונשאל: באיזה אופן עשה אברהם את מה שה' ביקש ממנו? נבקש ביטויים ממחישים.

- "וישכם" (קם מוקדם, לא איחר) – פס' ג'
- "ויחבוש את חמורו" (לבד, בלי משרתים) – רש"י, פס' ג
- "ויקח... ויבקע... ויקם וילך..." (ריבוי פעלים מלמד על פעילות רבה)
- "...אשר אמר לו האלוקים" (עושה מה שה' ציווה עליו)

נתאר את המצב שבו אברהם ויצחק הולכים בדרך יום אחר יום, בשמחה, בזריזות. נשאל: על מה הם מדברים ביניהם? מה הם חושבים / מרגישים? נשמע את תשובות הילדים.

פסוקים ד'-י'

"ביום השלישי"³ – נקרא את המילים האלה לאט יותר. כאן יש מפנה בסיפור. אברהם רואה את ההר מרחוק, נפרד מהנערים וממשיך הלאה עם יצחק. בדרך מתפתחת שיחה. נקרא את השיחה הזו בתפקידים. אפשר לתת לשני ילדים לקרוא או לשתי קבוצות, כאשר קבוצה אחת קוראת את דברי יצחק והשנייה את דברי אברהם.

נברר את דברי אברהם בסוף השיחה: "אלוקים יראה לו השה לעולה, בני". אפשר לפרש שהמילה בני היא פנייה אל יצחק. במצב זה, אפשר להגיד את המילה גם בתחילת הפסוק: בני, אלוקים (כבר) יראה (לנו) את השה לעולה.

אבל אפשר להסביר, שהמילה 'בני' מלמדת את יצחק שהוא השה לעולה. אלוקים יראה לו השה לעולה- הוא בני.

נבקש מהילדים למצוא את תיאור הליכתם של אברהם ויצחק לפני השיחה ואחריה: "וילכו שניהם יחדיו" - בלב אחד. ונסביר: יצחק הלך עם אברהם בשמחה כדי לעשות את דבר ה', וגם אחרי שהבין מה עומד לקרות, הוא הולך בשמחה עם אברהם כדי לעשות את דבר ה'. אברהם ויצחק מגיעים לראש ההר.

³ המפרשים דנים בכך שה' אמר לאברהם ללכת שלושה ימים. הסיבה היא כדי שיהיה לו זמן לחשוב על המעשה, ולא יהיה מצב שאברהם העלה את בנו מתוך טירוף הדעת. לא, לאברהם היה זמן לחשוב על המעשה, ואף על פי שזהו ניסיון קשה, אברהם התכוון לעשות את דבר ה'. מדרש מסייע להבנת הזמן וההתלבטות, ניתן לקרוא בספר 'על אבות לילדים' מאת רבקה אליצור, קטע מס' 18.

נבקש מהילדים לקרוא בעצמם את פסוקים ט"ו-י⁴.

נשאל: אילו פעולות עושה שם אברהם? (פס' ט"ו-י') התלמידים מחפשים את התשובות ועונים.

- אברהם בונה מזבח.
- עורך את העצים.
- עוקד את יצחק (כאן המקום להסביר מהי עקדה. עקדה היא קשירת ידיים ורגליים ביחד! לא שחיטה).
- מעלה את יצחק על המזבח, מעל העצים.
- לוקח את המאכלת (סכין השחיטה) – כדי לשחוט את בנו.

בשלב זה, יוכלו הילדים לתת כותרת לפרק – עקידת יצחק. את הכותרת נרשום במקום שהשארנו בלוח.

לאחר סיכום הפעולות, נחזור ונקרא את שני הפסוקים האלה באופן דרמטי. כאן הגענו לשיא המתח. יצחק כבר מונח על המזבח. רגליו וידייו קשורות, והוא לא יכול לברוח. אברהם כבר הניף את היד עם המאכלת ו...

נקרא את פס' י"א-י"ב: מלאך ה' קורא אליו מן השמיים ומונע את השחיטה. אפשר להיאנח כאן אנחת רווחה (באמת, מול הילדים בכיתה). נאמר: ה' שלח מלאך שימנע מאברהם לשחוט את בנו. האם אברהם עמד בניסיון? הרי הוא לא שחט אותו בסוף? נזכיר כי ה' ביקש להעלותו לעולה. עד כאן. ה' לא מבקש קרבנות אדם. אברהם חשב שזה מה שה' רוצה. אבל לא. אברהם עשה את כל מה שה' אמר לו, ועמד בניסיון הקשה הזה. אבל אברהם, איש האמונה, מחפש כיצד להגיד תודה לה', והוא רואה את האיל שנאחז בסבך בקרניו. אותו הוא באמת 'מעלה לעולה' – תחת בנו - במקום בנו. המקום הזה – מקום המזבח – זה המקום שבו נראה ה' לאברהם, אברהם קורא לו בשם: ה' יִרְאֶה, כי שם יִרְאֶה ה' לישראל תמיד. זה יהיה מקום המקדש. נשאל: מדוע זה המקום שמתאים שבית המקדש ייבנה בו? נסביר: זה מקום האמונה. זה מקום המזבח. זה מקום שבו יש זכות אבות לישראל, וה' יסלח לעם ישראל על כל חטאיהם בזכות עקדת יצחק ובזכות שאברהם היה מוכן לעקוד את בנו. זו זכות האבות שלנו, זה מקום ההתגלות.

נקרא את פסוקים ט"ו-י"ט: משימת הקריאה: מה היה שכרו של אברהם?

ונסכם את השכר בדף עבודה קצר (בסוף היחידה בעמוד 7).

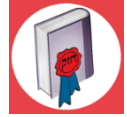
⁴ השיקול לבקש מהתלמידים לקרוא את שני הפסוקים הללו נובע מכך שכשהמורה יקרא את הפסוקים, הוא יקרא אותם באופן דרמטי, ולא יוכל להפסיק בין פסוק י' לפסוק י"א. לכן את פעילות העיון בפסוקים נבקש לפני הקריאה בקול על ידי המורה.

הצעות להמחשה:

הצגה קטנה בתחילת הלימוד – ה' מנסה את אברהם.
דף ציורים לסידור לפי הסדר של הסיפור (מופיע בסוף היחידה הזאת).

סיכום וסיום:

לסיכום הפרק, נעשה שני דברים.

שיחה על רגשות ומחשבות. מה, לדעתכם, חשב והרגיש אברהם ...

- כאשר ה' ביקש ממנו להעלות את בנו לעולה.
- כאשר הזדרז לעשות את כל ההכנות לדרך.
- כאשר הלך עם הנערים ויצחק שלושה ימים בדרך.
- כאשר הוא בנה את המזבח.
- כאשר המלאך קרא לו ואמר: "אל תשלח ידך אל הנער".
- כאשר הוא חוזר הביתה ביחד עם יצחק והנערים.

בשיחה הזו, נשתדל לכוון את הילדים להבנת האמונה הגדולה שחש אברהם ולהבנת נכונותו לעשות הכול כדי לקיים את דבר ה', וכפי שנאמר לו: "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה ולא חשכת את בנך, את יחידך ממני". יראת ה'! נכונות ללכת עד הסוף. ו-גם התלבטויות. אברהם היה בן אנוש גדול, נשגב, אדיר, אך ייתכן שהיו לו חששות בדרך. וזה מה שמגדיל אותו עוד יותר. על אף החששות האלה, הוא היה מוכן לעשות הכול. מובן שכשהמלאך קורא לו וכשהוא חוזר הביתה – הרגשות שלו קלים יותר: הוא חש רווחה, ירידת מתח.

הפעילות השנייה תהיה דף תמונות שאותן צריך לגזור ולהדביק במחברת לפי הסדר. באופן זה, הילדים יחזרו על הרצף הסיפורי. הדף מופיע בסוף היחידה בעמוד 7.

מסרים והפנמה:

- עקדת יצחק הייתה ניסיון גדול מאוד עבור אברהם, ואברהם עמד בניסיון.
- ה' לא מבקש קרבנות אדם. ה' ביקש רק 'להעלות', לא לשחוט.
- אברהם מאמין גדול בה', ועושה כל מה שה' ציווה עליו בזריזות ומתוך שמחה.
- בעקבות העקדה, הפך המקום – הר המוריה – למקום התגלות של ה' לישראל לדורות.
- זכות העקדה היא זכות אבות לדורות.

מבט שלם:

פרק זה הוא הפרק החותם את סיפורי אברהם אבינו. פרשת חיי שרה מעבירה אותנו מתקופתו של אברהם לתקופתו של יצחק. על כך נרחיב בהקדמה לפרשת חיי שרה.
לסיכום חיי אברהם, מומלצת הפעילות הבאה: (פעילות זו יכולה להתפרש על פני שיעור שלם)

ניזכר (עם הילדים, כמובן) ביחד בכל הסיפורים שלמדנו על אברהם אבינו מתחילת פרשת לך. נכתוב על הלוח את התכונות הנלמדות מאברהם (שמיעה לדבר ה', אמונה בה', קריאה בשם ה', תפילה על אחרים, הכנסת אורחים, זריזות, אומץ, רודף שלום, מתרחק ממריבה, שונא בצע, מסירות נפש, עוזר לחלש, ועוד ועוד...). כל ילד יקבל רצועת בריסטול שעליה הוא יכתוב את אחת התכונות ויקשט אותה כלבבו. את התכונות האלה נתלה בכיתה בפינת תורה.

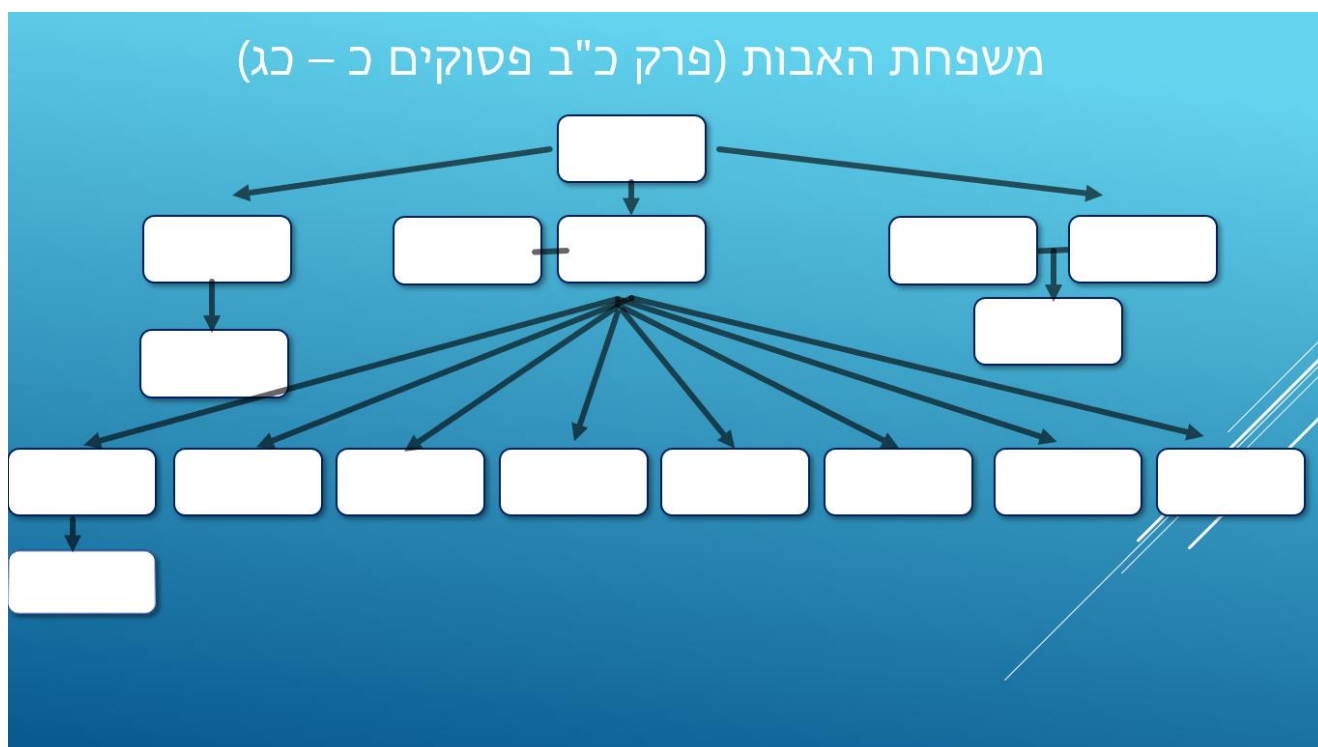
לימוד הפסוקים:

נשארה לנו עוד יחידת פסוקים אחת קטנה.

נקרא את פסוקים כ"ד-כ"ה: הנושא הוא לידתה של רבקה אמנו. היא מוקד שושלת היוחסין הזו.⁵

תוך כדי קריאה, נזכיר כמה מהדמויות שאנו כבר מכירים. הפסוקים לא מזכירים את תרח, אך מזכירים את נחור. אנחנו נתחיל מתרח ובניו, ובבנה את השושלת. נחלק לילדים דף שאותו כדאי להקרין על הלוח ולמלא ביחד.⁶ נדגיש את שמותיהם של אברהם ושרה,⁷ וכן את שמותיהם של יצחק ורבקה.

⁵ לבן, אחיה של רבקה, שאותו נכיר מקרוב בפרשת ויצא – אינו מופיע בשושלת הזאת. כל מטרת השושלת הזאת היא רבקה, שהרי בפרשה הבאה יהיה לה תפקיד מרכזי.

⁶ לילדים בגיל זה, קשה מאוד למלא אילן יוחסין לבד.

⁷ אברהם ושרה אינם מוזכרים בשושלת זו, אך כל מטרת השושלת היא רבקה וייחוסה אל משפחת אברהם. גם לוט אינו נזכר בפרק, אך מוכר לילדים. כדאי להראות להם את הקשרים המשפחתיים. אנחנו נכתוב את כל השמות המוכרים. לא התייחסנו כאן לפסוק האחרון של בניה של ראומה הפילגש.

פרק כ"ב פסוקים י"ד-י"ט

אברהם עמד בנסיון הקשה.

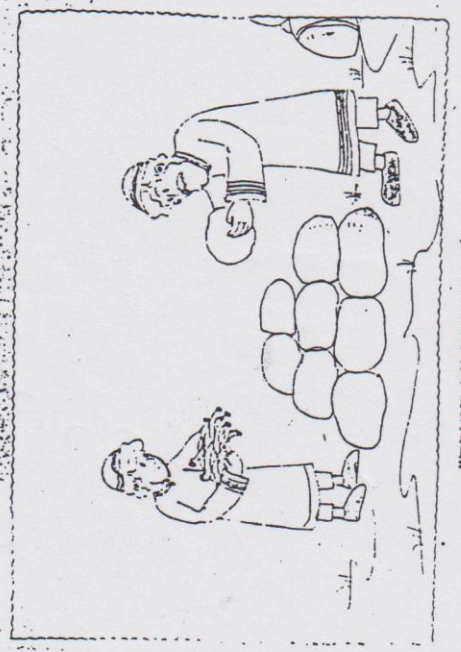
ה' חזר על ההבטחות שנתן לאברהם ומברך אותו.

לברכה שמברך ה' יש שלושה חלקים.

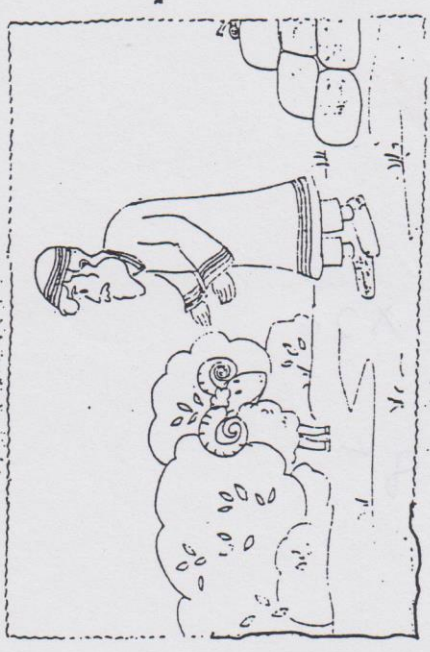
השלימו בטבלה את החלקים החסרים:

הברכה בלשוננו	הברכה בלשון התורה
	"כִּי בָרַךְ _____ _____ _____ _____ " (תחילת פסוק י"ז)
ילדיך יהיו חזקים וינצחו את אויביהם.	"_____ _____" (סוף פסוק י"ז)
זרעך יהיה סמל ודגמה לעמי העולם.	"וְהִתְבָּרַכְוּ _____ _____" (י"ח)

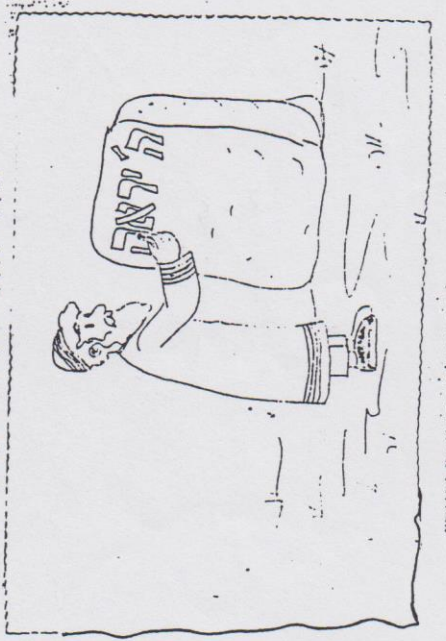
לְעֵלֶיךָ עֲלִידָה

"מִיָּאֻמֶּיךָ עָלָה מִלֵּבָבְךָ מֵהָאֵלֹהִים"

"אֲלֵכֶם וְנָתַן מִלֵּבְךָ מֵהָאֵלֹהִים"

"וְהָיָה לְךָ מִלֵּבָבְךָ מֵהָאֵלֹהִים"

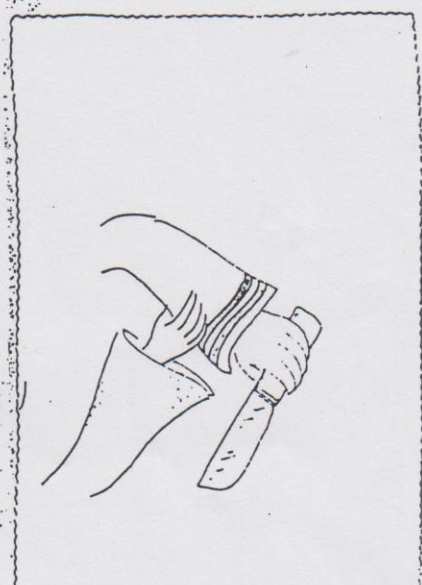
"וְהָיָה לְךָ מִלֵּבָבְךָ מֵהָאֵלֹהִים"

"וְהָיָה לְךָ מִלֵּבָבְךָ מֵהָאֵלֹהִים"

"וְהָיָה לְךָ מִלֵּבָבְךָ מֵהָאֵלֹהִים"

"וְהָיָה לְךָ מִלֵּבָבְךָ מֵהָאֵלֹהִים"

"וְהָיָה לְךָ מִלֵּבָבְךָ מֵהָאֵלֹהִים"